

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Det kongelige kunnskapsdepartement
Universitets- og høyskoleavdelingen
pb 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref.:
13/1355- 6- AJB

Deres ref.:

Dato:
24.10.2013

Høring - forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til departementets høringsbrev av 10. juli 2013.

Likestillings- og diskrimineringsombudet ønsker å knytte noen bemerkninger til forslaget om endringer i universitets- og høyskolelovens § 4-5.

Likestillings- og diskrimineringsombudet håndhever likestillingsloven, herunder forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av graviditet, fødsel og foreldrepermisjon (likestillingsloven § 3). Ombudet imøteser en lovbestemmelse som kan bidra til en mer forutsigbar og ensrettet praksis. Ombudets merknader til departementets forslag gjelder det ombudet mener er et manglende kjønnsperspektiv på den foreslåtte lovteksten og departementets vurderinger, samt lengden på utsettelse for kvinner *etter* fødsel.

Ved siden av å håndheve likestillingsloven, er ombudet gjennom diskrimineringsombudsloven § 1 forpliktet til å føre tilsyn med at norsk rett og forvaltningspraksis er i tråd med blant annet FNs Kvinnediskrimineringskonvensjon (KDK). I forbindelse med Norges åttende rapportering til Kvinnekomiteen i 2012 leverte ombudet en supplerende rapport, der ombudet blant annet uttrykte bekymring for mangel på kjønnssensitiv lovgivning og politikktutforming (Supplementary Report to the

8th Norwegian Report to the CEDAW Committee s. 14). I sine konkluderende merknader til norske myndigheter uttalte Kvinnekomiteen følgende:

The Committee is also concerned that the use of gender neutral legislation, policies and programmes, which might lead to inadequate protection of women against direct and indirect discrimination and hinder the achievement of substantive equality between women and men.

Kvinnekomiteen uttrykte altså, i likhet med ombudet, bekymring for at kjønnsnøytrale lover kan bidra til at kvinner ikke får reell beskyttelse mot diskriminering og at dette kan hindre reell likestilling. Komiteen anbefalte på denne bakgrunn at norske myndigheter må ha en mer kjønnsesifikk tilnærming til lovgivning, politikktutforming og programmer (10b).¹

Ombudet finner på denne bakgrunn grunn til å påpeke at kjønnsperspektivet i departementets høringsbrev er fraværende. Ombudet er opptatt av at omsorg for barn er foreldrenes felles ansvar og mener derfor at det er viktig at både mødre og fedre får tilrettelagt eksamenstidspunkt med hensyn til fødsel. Ombudet ser også at det av praktiske årsaker kan være hensiktsmessig å ha en samlet eksamen for personer som har hatt fravær under eksamen. Likevel mener ombudet at mødre og fedres ulike biologi og behov i forbindelse med en fødsel må synliggjøres i en vurdering av eksamensutsettelsens lengde. Grunnen til dette er at hensynene bak utsettelse er svært ulike for mødre og fedre i forbindelse med fødsel.

Mødrehelse er en kjønnsesifikk problemstilling og en sentral rettighet både i nasjonal og internasjonal rett. Anerkjennelsen av kjønnes ulike biologi og at det er kvinner som føder barn, er svært viktig i et likestillingsperspektiv. Det følger av både likestillingsloven § 3a og av Kvinnediskrimineringskonvensjonen artikkel 4 at særbehandling av kvinner i forbindelse med graviditet, fødsel og amming ikke er diskriminering. Det vil altså ikke være diskriminerende overfor menn å iverksette særlige tiltak for kvinner i forbindelse med graviditet, fødsel og amming, jf. ot.prp. nr. 77 (2000-2001) s. 45 og 113.

I tillegg kan det utledes en tilretteleggingsplikt av generalklausulen i likestillingsloven § 3. Fravær på grunn av fødsel gis dermed et særskilt vern, og det er ikke tilstrekkelig at slikt fravær likebehandles med annet type fravær, som for eksempel sykdomsfravær. Dette ble blant annet påpekt av Likestillings- og

¹ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW-C-NOR-CO-8.pdf>

diskrimineringsnemnda i sak 24/2006, som gjaldt tilrettelegging i forbindelse med utsatt eksamen.

Ombudet er på denne bakgrunn kritisk til at departementet ikke har synliggjort mødre og fedres ulike behov i forbindelse med en fødsel verken i vurderingen av utsettelse *før* fødsel eller *etter* fødsel. Ombudet ønsker i det følgende særlig å knytte noen bemerkninger til forslaget om en fellesregel med tre uker utsettelse *etter* fødsel for både mor og far.

Etter ombudets syn vil det være best i tråd med likestillingsloven dersom kvinner som føder barn har rett til å få utsatt eksamen i minst seks uker etter en fødsel. Som departementet påpeker i sine vurderinger, har kvinner som føder barn rett og plikt til å være borte fra arbeidet i seks uker i forbindelse med fødsel, jf. arbeidsmiljøloven § 12-4. Hensynet bak bestemmelsen er kvinnens og barnets helse den første tiden etter fødsel og det særlige forholdet mellom mor og barn etter fødselen. Disse hensynene er også årsaken til at kvinner i denne perioden har et ekstra sterkt vern mot diskriminering. Ifølge likestillingsloven § 3 andre ledd skal diskriminering som skjer i de første seks ukene etter fødsel anses som direkte diskriminering. I denne perioden er diskrimineringsvernet absolutt. Likestillingslovens bestemmelse er ikke begrenset til arbeidslivet. Forbudet mot diskriminering gjelder også utdanning, jf. likestillingsloven § 6.

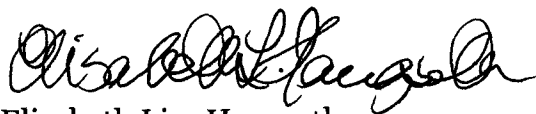
Ombudet foreslår etter dette at kvinner som har vært gjennom en fødsel, skal ha rett til å utsette eksamen i minst seks uker etter fødsel, av hensyn til kvinnens helse, barnets helse og forholdet mellom mor og barn. Samtidig mener ombudet at kvinner som har født, bør ha en rett til å gå opp til eksamen før seks uker har gått, dersom hun ønsker dette, det anses medisinsk forsvarlig og det uansett settes opp en generell utsatt eksamensdato for studenter som av andre grunner enn fødsel har vært fraværende på eksamensdatoen.

Som nevnt over, vil ikke de samme helsemessige hensynene gjøre seg gjeldende overfor fedre, og det vil etter ombudets syn ikke være i strid med likestillingsloven å gi menn kortere utsettelse enn seks uker. Det vil heller ikke være i strid å ikke gi menn samme rett til utsettelse av eksamen før termin. Ombudet mener imidlertid at det er viktig at også fedre får tilrettelagt eksamen i forbindelse med selve fødselen og tiden etter og at antall uker utsatt eksamen må fremgå av lovteksten. Ombudet ønsker imidlertid ikke å angi hvor mange uker utsettelse fedre bør ha. Det sentrale for ombudet er at departementet anerkjenner og tydeliggjør at hensynene bak utsettelsen er ulike for mor og far i

forbindelse med en fødsel, og at kjønnsnøytral lovgivning ikke går på bekostning av kvinners rettigheter i forbindelse med graviditet og fødsel.

Ombudet ønsker til slutt å kommentere departementets begrunnelse for likebehandlingen av mødre og fedre. Departementet har begrunnet forslaget om lik utsettelse for kvinner og menn med økonomi og at det vil bli urimelig kostnadskrevenende for institusjonen å gi kvinner som føder, lenger utsettelse enn andre som har behov for utsatt eksamen. Ombudet ønsker i denne forbindelse å påpeke at forbudet mot direkte forskjellsbehandling på grunn av graviditet og fødsel er absolutt og at økonomiske hensyn dermed ikke kan begrunne slik forskjellsbehandling (jf. blant annet ot. prp nr. 77 (2000-2001) s. 111).

Vennlig hilsen

Elisabeth Lier Haugseth
avdelingsleder

Anne Jorun Ballangrud
seniorrådgiver